SARRIASSA

Arum italicum Miller

[1768, Gard. Dict., ed. 8 : n° 2] **2n=84**

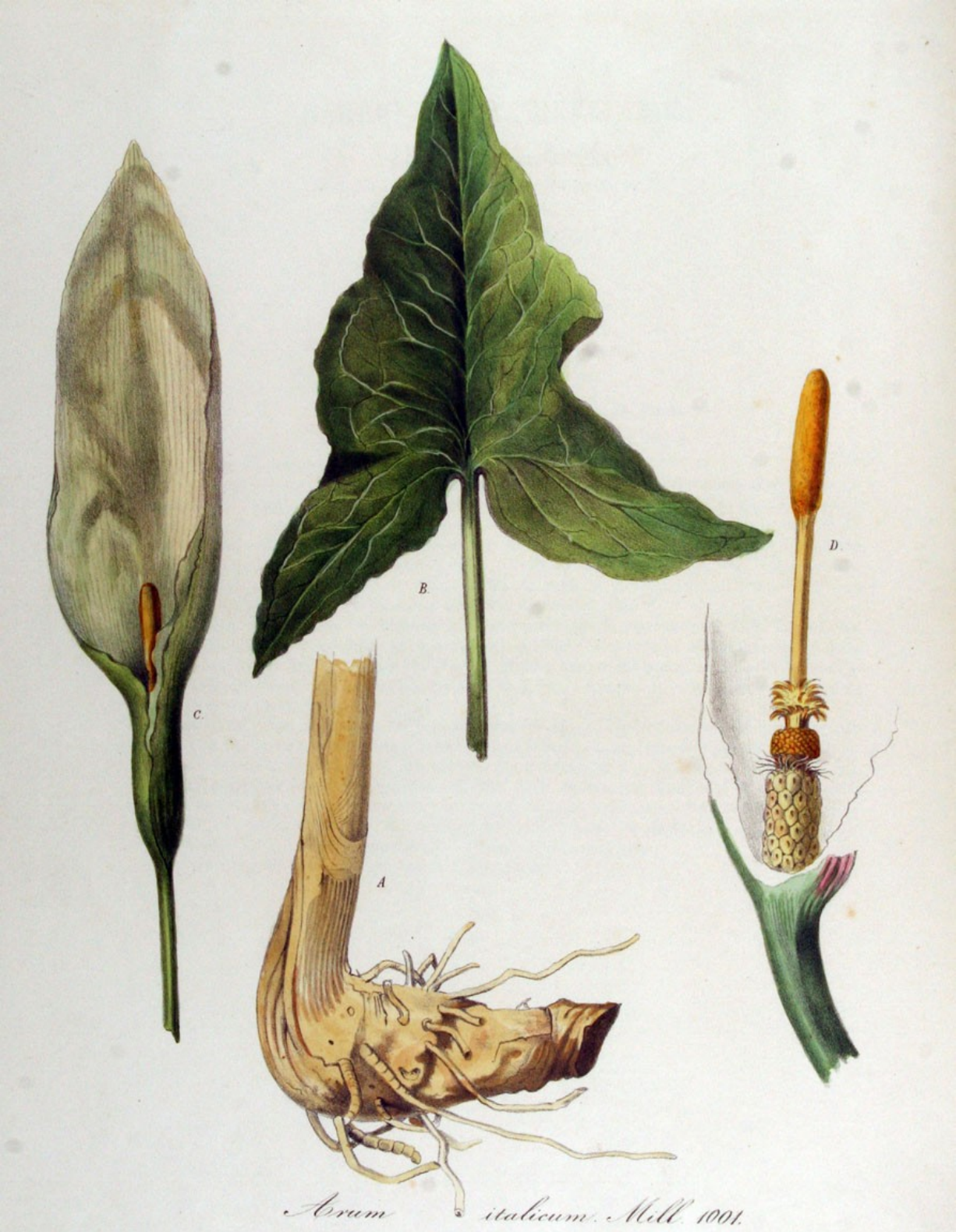

Imatge: JAN KOPS

Arum italicum. Foto: PERE MASDÉU.

Arum italicum. Flors femenines a la zona baixa. Flors masculines a la zona del mig. Foto: CARLOS AEDO PÉREZ/ Anthos.

Arum italicum a Collserola

Arum palaestinum a l'Alta Galilea.

Foto: LIOR ALMAGOR

NOMS POPULARS

Alemany: Italienische aronstab/Italienischer aronstab
Anglès: Cuckoo pint / Italian lords and ladies / Large cuckoo pint / Lords and ladies
Àrab: لوف إيطالي
Castellà: Aro/Alcatraz / Aro común / Aro italiano / Babiacán / Candiles / Hierba de Aarón / Hierba del juicio del año / Jarillo / Jaro / Jumillo / Llave del año / Mando / Pie de becerro / Rejalgar / Yaro
Català: Sarriassa/Candela / Cugot / Escandolosa / Gresolera / Orella d'ase / Orella d'ase / Peu de bou / Peu de vedell / Pota de bou / Pota de vedell / Punta de rella / Rapa / Xarriasses / Xàrries / Xèrria
Danès: Italiensk arum/Italiensk ingefær
Eslovac: Kačnik laški / Laški kačnik
Estonià: Itaalia aarum
Francès: Arum d'Italie/Gouet d'Italie
Gaèlic: Cluas chaoin riabhach
Gal·lès: Pidyn-y-gog eidalaidd
Grec: Δρακοντιά
Holandès: Italiaanse aronskelk
Italià: Gigaro chiaro/Erba biscia
Japonès: アルム・イタリクム
Persa/Farsi: آروم
Polonès: Obrazki włoskie / Obrazki wschodnie
Português: Jarro-de-itália/Candeias / Jarreiro / Jarro / Pé-de-bezerro

Rus: Аронник итальянский/Ароник итальянский
Suec: Italiensk munkhätta
Turc: Benekli yılanyastığı
Txec: Árón italský

DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

Les plantes del gènere *Arum* són de les poques Monocotiledònies que tenen fulles amb nervis no paral·lels. La planta té un tubercle gruixut, tou, blanc per dins, fosc per fora, oblong. Les fulles neixen abans de l'hivern i tenen el pecíol doble llarg que la làmina, que és triangular-hastada, amb les orelletes divergents, amb venes més o menys marcades de color blanc grogós. La fulla és tova també. L'espata és un embut gran, d'un groc verdós o grogós. L'espàdix fa només un terç de l'alçaria de l'espata i té forma de porra estreta; és de color groc clar i igual d'alta que el seu peduncle. La part de la flor masculina fa una anella 3-4 vegades més curta que la part femenina i està proveït per sobre i per sota de filaments setacis verrucosos a la llur base.
La família de les Aràcies es distingeix per les flors sense corol·la, superovàriques, formant una mena de porra estreta o espàdix dins una espata en forma d'embut.
Dins la família de les Aràcies, el gènere *Arum* es distingeix (d'*Arisarum*) perquè les flors masculines les té molt juntes i no separades, i les anteres les té assentades, sense filament. Les baies fan 2-12 1.5-11 mm, són ovoides, de color vermell brillant al madurar, i cadascuna té 1-4 llavors.
I, dins el gènere, *Arum italicum* es distingeix per les fulles toves, amb el peduncle floral més curt que els pecíols de les fulles, anteres grogues i tubercle rizomatós, essent l'espata de 35 × 10.5 cm i la porra grogosa. **NOTA**: *Arum maculatum* té la porra porpra i l'espata menor (23 × 5 cm).

MALURES: *Phyllosiphon ari.*

POL·LINITZADORS: *Psycoda* sp.pl.

HÀBITAT I DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA

Es fa en marges ombrívols. Mai sembla que sigui abundant, però es pot trobar gairebé a tota la península hispànica, fins la cota 1700. Al món és espècie típicament europea, introduïda, amés a l'Amèrica del Nord, Sud-Amèrica, Sud-Àfrica i SE d'Austràlia i Nova Zelanda.

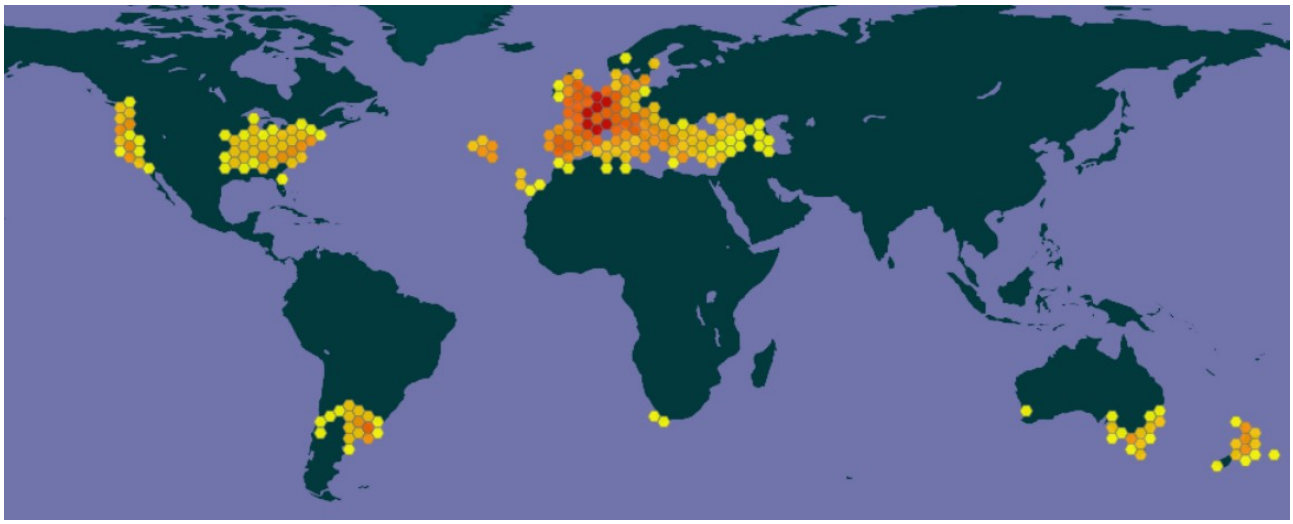

Arum italicum al món, segons GBIF

HISTÒRIA

DIOSCÒRIDES (segle I) aplicava la rel (rizoma/tubercle) a les zones adolorides per la gota, fent-ne una pasta barrejada amb tifa de vaca. Malgrat ser coneguda com a «herba d'Aaron» o «trompeta d'Aaron», a Palestina el que hi ha força és una altra espècie d'espata morada per dins (*Arum palaestinum* Boiss.)

ESOTERISME

Si les flors femenines estan ben desenvolupades això serà senyal de bona collita de patates. Si les masculines també ho estan, senyal de bona collita de blat de moro. I si les flors estèrils per sota i per sobre les masculines ho estan, senyal de bona collita de faves. O això creien a Astúries (Piloña).

PROPIETATS MEDICINALS

- afrodisíaca (?)
- anticancerígena
- antídot verí de serps
- antiespasmòdica
- antiinflamatòria FRU UE
- callicida
- carminativa
- expectorant
- purgant
- sudorífica
- tòxica
- vesicant
- vomitiva
- vulnerària

USOS MEDICINALS

- abscessos FUL + llard)
- acne
- asma
- berrugues REL
- bronquitis
- càncer
- catarro
- contusions
- cremades FUL (pelada), FRU
- dispèpsia
- dolors reumàtics
- durícies REL
- èczema
- ferides
- galindons REL
- gasos digestius
- hemiplegia
- hemorroides (REL seca + mel)
- inflamacions inflades
- mal de cap UE FUL
- mal de coll
- mal de queixal
- nafres FUL REL
- neurosis compulsiva
- paràlisis amb tremolors
- penellons, FUL
- picades de serps
- pigues
- pòlips nasals
- punxes clavades
- refredat de gola
- reuma
- ronquera
- tènia
- tinya
- tos
- úlceres
- vegetacions

PREPARATS

La toxicitat del tubercle es pot suprimir si es va bullint diverses vegades i se li va canviant l'aigua. A l'illa de la Gomera se'l menjaven així amb llet o amb farina de falguera. El millor en ús intern és prendre-la en microdosis. Sobre les cremades s'aplica la part de baix de la fulla sobre les cremades superficials i, la de sobre, sobre les profundes (MERCÈ PALOU, MATILDE CANAL TORRENTÓ).

VETERINÀRIA

Les fulles bullides canviant-hi l'aigua també són comestibles (per a les gallines). Els porcs i els porcs senglars es deleixen per menjar-ne els rizomes.

ALTRES USOS

Del tubercle se n'extreia midó per planxar/emmidonar la roba. El tubercle es posava a remullar en aigua 3 setmanes, canviant-li l'aigua cada dia i al final es deixava assecar el residu. El proves de laboratori la planta ha demostrat tenir una bona capacitat com algicida.

TOXICITAT

La planta tendra (part aèria) és vesicant, en especial afecta a la boca. L'angioedema es pot tractar amb adrenalina i hidrocortisona.

PRINCIPIS ACTIUS

- 5,6-epoxi-esteroides
- 8-O-4'-neolignans
- (24R)-24-etil-5-alfa-hidroperoxi-colest-6-èn-3-beta-ol
- (24R)-24-etil-6-alfa-hidroperoxi-colest-4-èn-3-ona
- (24R)-24-etil-6-beta-hidroperoxi-colest-4-èn-3-ona
- (24R)-24-etil-colest-6-èn-3-beta,5-alfa-diol
- àcid 13-fenil-tridecanoic LLA
- beta-sitosterol
- carotenoides FRU
- eritro-guaiacil-glicerol-beta-coniferil-èter-4-beta-D-glucopiranòsid
- escatol FLO
- estigmasterols oxigenats
- gamma-carotè FRU
- glucosa REL
- glucosa-6-fosfat REL
- hidro-peroxi-esterols
- iso-butil-amina FLO
- licopè FRU
- midó REL
- neurosporè FRU
- p-cresol FLO
- sacarosa REL
- treo-guaiacil-glicerol-beta-coniferil-èter-4-beta-D-glucopiranòsid
- zita-carotè FRU

OLOR DE LA FLOR

[subratllats, el que poden ser-hi en més d'un 10% de l'aroma]

[De «MARC GIBERNAU, C FAVRE, T TALOU, C RAYNAUD. Aroideana 27:142-147 (2004)].

- 1-decè
- <u>2-heptanona</u>
- 2-heptanol
- 2-nonanona
- 2,6-dimetil-1,7-octadiè
- 2,6-dimetil-2,6-octadiè
- 2,6-dimetil-7-octèn-2-ol

- 3,7-dimetil-1-octè
- 3,7-dimetil-1,6-octadiè (= beta-citronel·lè)
- 3,7-dimetil-2-octè
- al·lo-aromadendrè
- cadinè (?)
- cubebè (?)
- (E)-cariofil·lè (?)
- humulè (?)
- metil-butirat
- mircè
- n-nonanal
- n-octanal
- nerol
- p-cresol

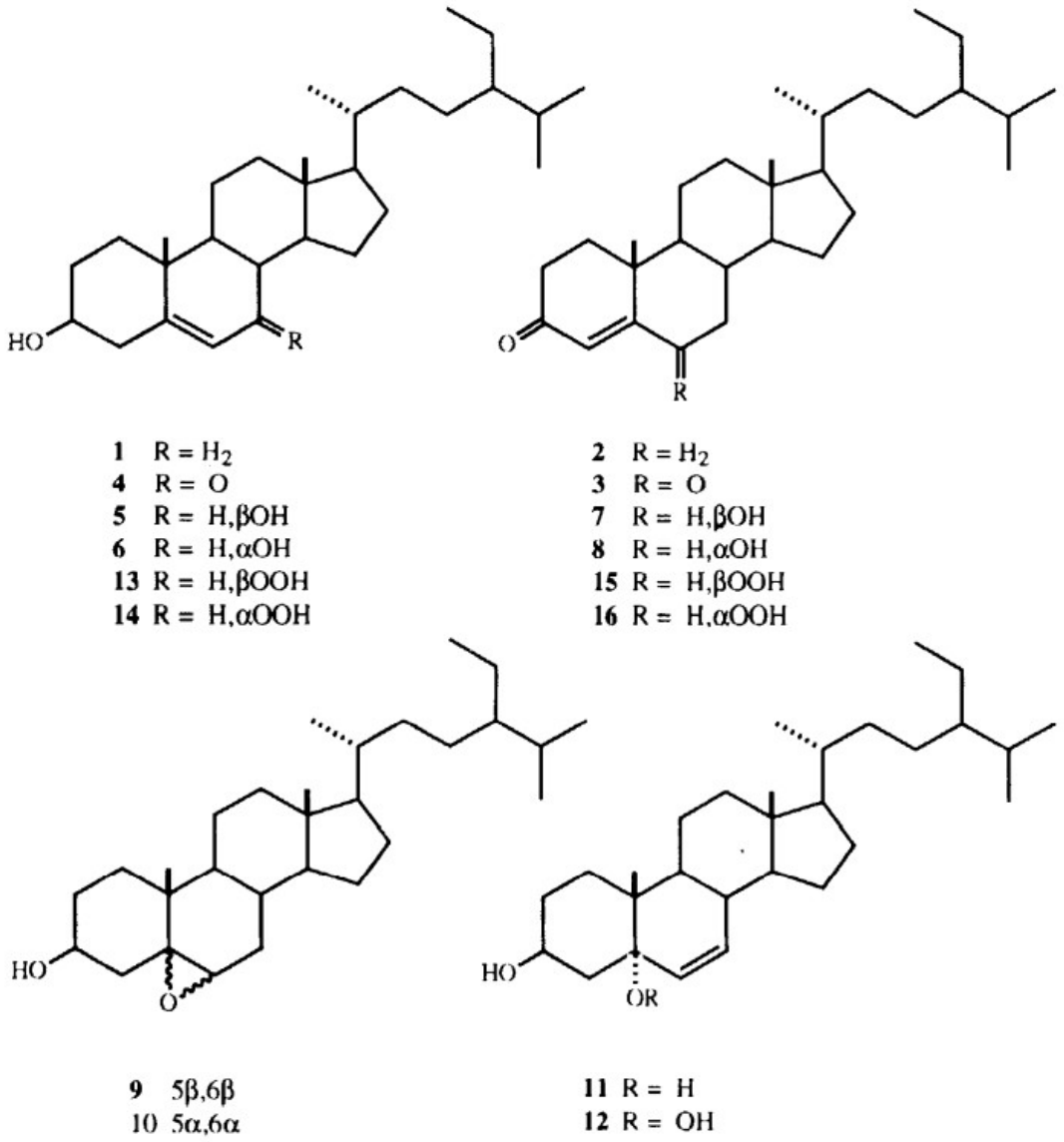

hidro-peroxi-esterols a *Arum italicum*